

25.

Mój związek z pracą, nauką, sztuką¹

I. PROSPEKT WARTOŚCI

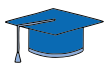
1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój intelektualno-duchowy

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Kształtowanie postawy zgłębiania wiedzy

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Umiejętność rozwijania swojego człowieczeństwa

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Co to znaczy człowieczeństwo?

¹ „Stworzony bowiem na obraz i podobieństwo Boga Samego wśród widzialnego wszechświata, ustanowiony, aby ziemię czynić sobie poddaną, jest człowiek przez to samo od początku powołany do pracy”. LE [b. nr.].

- Wartości w sztuce zrealizowane przez człowieka.
- Jakie są współczesne zagrożenia dla sztuki?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Człowiek powołany jest do pracy² i do twórczości.
- „Człowiek staje się bardziej sobą przez coraz pełniejsze poznanie prawdy”³.
- Sztuka jest dla człowieka pomocą w interpretowaniu rzeczywistości⁴.

Zasady

- Swoją pracę przyczyniam się do pomnażania dobra wspólnego narodu⁵.
- Uczę się swojego człowieczeństwa i wnikliwie badam otaczającą mnie rzeczywistość.
- Interesuję się współczesnymi zagadnieniami sztuki.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Praca jest dobrem człowieka⁶.

² Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury*, Paryż, 2.06.1980, w: tegoż, *Wiara i kultura. Dokumenty, przemówienia, homilie*, Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej. Fundacja Jana Pawła II–Redakcja Wydawnictw KUL, Rzym–Lublin 1988, s. 76.

³ „Wszelka autentyczna sztuka interpretuje rzeczywistość pozostającą poza zasięgiem zmysłów. Rodzi się z milczenia, zachwyty lub protestu szczerego serca. Stara się przybliżyć tajemnicę rzeczywistości. To, co jest istotą sztuki, mieści się w głębi człowieka, tam, gdzie dążeniu do nadania sensu swojemu życiu towarzyszy przelotne poczucie piękna i tajemniczej jedności rzeczy”. Jan Paweł II, *Świat pozbawiony sztuki z trudem otwiera się na wiarę i na miłość*, Bruksela, 20.05.1985, w: tegoż, *Wiara i kultura*, dz. cyt., s. 292.

⁴ „Człowiek swoją głębszą tożsamość ludzką łączy z przynależnością do narodu, swoją zaś pracę pojmując także jako pomnażanie dobra wspólnego wypracowywanego przez jego rodaków, uświadamiając sobie przy tym, że na tej drodze praca ta służy pomnażaniu dorobku całej rodziny ludzkiej, wszystkich ludzi żyjących na świecie”. LE 10.

⁵ „Praca jest dobrem człowieka – dobrem jego człowieczeństwa – przez pracę bowiem człowiek nie tylko przekształca przyrodę, dostosowując ją do swoich potrzeb, ale także urzeczywistnia siebie jako człowiek, a także ponieważ bardziej staje się człowiekiem”. LE 9.

⁶ „Człowiek, który bardziej «jest» również przez to, co «ma», co «posiada» – musi umieć «posiadać» tj. dysponować i gospodarować środkami posiadania dla dobra własnego i dobra ogółu. A do tego nieodzowne jest takie wykształcenie”. Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury*, dz. cyt., s. 76.

- Wykształcenie umożliwia człowiekowi korzystanie z osiągnięć nauki, kultury i sztuki⁷.
- Sztuka kształtuje dojrzałe życie człowieka.

Zasady

- Szacunek dla pracy i wartość pracowitości stanowią ważny element wychowania mojego dziecka⁸.
- Pomagam dzieciom w zdobywaniu wykształcenia.
- Sztuka inspirowa mnie do tworzenia relacji osobowych opartych na miłości, wierze i nadziei (małżeństwo, rodzina, przyjaźń).

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Człowiek jest podmiotem pracy⁹.
- Nauka powinna bronić życia ludzkiego.
- Sztuka powinna przekazywać piękno i pełną prawdę o człowieku.

Zasady

- Stosuję etyczne zasady pracy¹⁰.
- We wszystkich dziedzinach nauki powinien panować prymat etyki¹¹.

⁷ „Praca i pracowitość warunkują także cały proces wychowania w rodzinie właśnie z tej racji, że każdy «staje się człowiekiem» między innymi przez pracę, a owo stawianie się człowiekiem oznacza właśnie istotny cel całego procesu wychowania”. LE 10.

⁸ „Człowiek dlatego ma czynić sobie ziemię poddaną, ma nad nią panować, ponieważ jako «obraz Boga» jest osobą, czyli bytem podmiotowym uzdolnionym do planowego i celowego działania, zdolnym do stanowienia o sobie i zmierzającym do spełnienia siebie. Jako osoba jest tedy człowiek podmiotem pracy. Jako osoba pracuje, wykonuje różne czynności przynależące do procesu pracy, a wszystkie one, bez względu na charakter, mają służyć urzeczywistnianiu się jego człowieczeństwa, spełnianiu osobowego powołania, które jest mu właściwe z racji samego człowieczeństwa”. LE 6.

⁹ „Nie ulega bowiem wątpliwości, że praca ludzka ma swoją wartość etyczną, która wprost i bezpośrednio pozostaje związana z faktem, iż ten, kto ją spełnia, jest osobą, jest świadomym i wolnym, czyli stanowiącym o sobie podmiotem”. LE 6.

¹⁰ „I proszę Was: użyjcie wszystkich sił, by wprowadzić i respektować we wszystkich dziedzinach nauki prymat etyki”. Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury*, dz. cyt., s. 80.

¹¹ „Wpisane jest w duszę człowieka wezwanie do nieśmiertelności. Wpisane jest ono w duszę artysty, gdy dziełem swego talentu, swego geniuszu, stara się przekroczyć granicę przemijania i śmierci”. Jan Paweł II, *Błogosławiony Fra Angelico – sztuka jako droga ku doskonałości*, Rzym, 18.02.1984, w: tegoż, *Wiara i kultura*, dz. cyt., s. 256.

- Wskazuję na uniwersalne wartości ludzkie promowane przez sztukę¹².

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Uczniowie proszeni są o przygotowanie w grupach prac dotyczących wkładu polskich twórców i naukowców w postęp cywilizacyjny.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Poznawcze działanie osoby wiąże się z nieustannym kontaktowaniem się z poznawanym bytem, nie jest ono procesem oderwanym od rzeczywistości. Młody

¹² „Na tym zdaje się polegać główny rozdział dramatu współczesnej ludzkiej egzystencji w jej najszerszym i najpowszechniejszym wymiarze. Człowiek coraz bardziej bytuje w lęku. Żyje w lęku, że jego wytwory – rzecz jasna nie wszystkie i nie większość, ale niektóre, i to właśnie te, które zawierają w sobie szczególną miarę ludzkiej pomysłowości i przedsiębiorczości – mogą zostać obrócone w sposób radykalny przeciwko człowiekowi. Mogą stać się środkami i narzędziami jakiegoś wręcz niewyobraźalnego samozniszczenia, wobec którego wszystkie znane nam z dziejów kataklizmy i katastrofy zdają się błędąć. Musi przeto zrodzić się pytanie, na jakiej drodze owa dana człowiekowi od początku władza, mocą której miał czynić ziemię sobie poddaną, obraca się przeciwko człowiekowi, wywołując zrozumiwały stan niepokoju, świadomego czy też podświadomego lęku, poczucie zagrożenia, które na różne sposoby udziela się współczesnej rodzinie ludzkiej i w różnych postaciach się ujawnia”. RH 15.

człowiek jest zmotywowany do zdobywania wiedzy i przemieniania siebie, aby bardziej urzeczywistniło się jego człowieczeństwo, spełniło jego osobowe powołanie. W dochodzeniu do prawdy młody człowiek umie wykorzystać zarówno swoją pracę, jak i zdobycze nauki i sztuki. W swojej twórczości postępuje etycznie, odpowiedzialnie, mając na uwadze godność osoby ludzkiej.

1.10. ZAGROŻENIA

Praca i twórczość człowieka mogą się obrócić przeciwko niemu. Przeszaną słżyć jego realnym potrzebom, nie będą przyczyniać się do jego rozwoju¹³. Istnieje zagrożenie, że praca i twórczość człowieka stracą wymiar ludzki i przestaną być godne człowieka.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Człowiek w swoim życiu obraca się w różnych środowiskach. Jest częścią społeczności różnych instytucji. Początkowo jest to szkoła, później praca. Ważne, aby na obu tych etapach kształtować w sobie postawę zgłębiania wiedzy i ciekawości nad sprawami, którymi się zajmujemy. Jesteśmy także nierozzerwanie związani ze sztuką. Ten kontakt odbywa się nie tylko podczas lekcji o tej treści w szkole. W sztuce możemy odnaleźć wartości, które stosowane uczynią nasze życie lepszym i bardziej wartościowym. Trzeba jednak umiejętnie ją wybierać, ponieważ może także przynieść negatywne skutki.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Bohaterką książki Barbary Kosmowskiej pod tytułem *Pozłacana rybka* jest dziewczynka o imieniu Alicja. Podczas wakacji spędzanych u dziadków na wsi, przeżywa swoją pierwszą młodzieńczą miłość. Jej wybrankiem jest Robert, który marzy o tym, aby dostać się do szkoły muzycznej. Chłopak pielęgnuje swój talent, o czym możemy się przekonać, czytając poniższy fragment.

¹³ „Wiąże się z tym od razu bardzo ważny wniosek natury etycznej: o ile prawdą jest, że człowiek jest przeznaczony i powołany do pracy, to jednak nade wszystko praca jest «dla człowieka», a nie «człowiek dla pracy»”. LE 6.

B. Kosmowska, *Pożłaczona rybka*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2018, s. 109-110.

– [...] O kogo my tu mamy? Nasz Vivaldi! Cześć Robert – jęknęła Sara, wciąż przykładając do czoła wilgotny ręcznik. – No, pokaż te swoje skrzypce, bo Alicja nigdy mi nie wybaczy, że ten kawałek drewna nie doczekał się komplementów. – Piękne – powiedziała, gdy cała trójka pochyliła się nad futerałem. – I pewnie jeszcze grają...

– Nawet sobie nie wyobrażasz, co potrafią! – z dumą przyznał Robert i po chwili pokój utonął w delikatnej sonacie, to podnoszącej się w górę, to lekko opadającej na ziemię, niczym wolny ptak, szukający dla siebie dogodnego miejsca.

Alicja spojrzała na zasłuchaną mamę i poczuła się jak ów ptak, który znalazł dogodne miejsce. Nie musi się ani wznosić, ani opadać, by poczuć radość z przeżywanej chwili. I odetchnęli z ulgą, jaką musiał czuć Napoleon po każdej wielkiej wygranej bitwie...

Jak widać w przytoczonym cytacie, sztuka jest wartością uniwersalną. Jej piękno może docenić każdy, nieważne jest pochodzenie, wiek czy klasa społeczna. Robert oczarowuje swoją grą na skrzypcach zarówno Alicję, jak i jej koleżankę, która pierwszy raz słyszy, jak chłopiec gra.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Warsztaty pracy, przy których powołanie człowieka do poznania i konstytutywny związek samego człowieczeństwa z prawdą jako celem poznania staje się codzienną rzeczywistością, niejako chlebem powszednim tylu mistrzów, czcigodnych koryfeuszów nauki i jej praktycznego zastosowania, a wokół nich młodych badaczy i adeptów nauki oraz rzeszy studentów ściągających do tych ośrodków poznania i wiedzy. Znajdujemy się tutaj jak gdyby na tych największych szczeblach drabiny, po której człowiek od samego początku wspina się ku poznaniu rzeczywistości świata, jaki go otacza – a także tajników własnego człowieczeństwa.

Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury*, dz. cyt., s. 77.

Zbyt często piękno, które się propaguje, jest iluzoryczne i kłamliwe, powierzchowne, oślepiające aż do ogłuszenia i zamiast pozwolić ludziom wyjść poza siebie i otworzyć się na horyzonty prawdziwej wolności wznosząc go, więzi go i czyni z niego jeszcze większego niewolnika, pozbawionego nadziei i radości.

Benedykt XVI, *Bądźcie zwiastunami i świadkami nadziei. Przemówienie podczas spotkania z artystami*, Watykan, 21.11.2009, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/artysci_21112009.html [dostęp: 15.02.2021].

Obraz Boga pracującego mówi nam, że praca jest czymś więcej niż zarabianiem na chleb: praca daje nam godność! Ten, kto pracuje, jest godny, ma szczególną godność, godność osoby: mężczyzna i kobieta, którzy pracują są godni. Zatem ten, kto nie pracuje nie ma tej godności. [...] Bądźmy świadomi, że godności nie daje nam władza, pieniądź, kultura, nie! Godność daje nam praca.

Franciszek, *Sprzeciw wobec pracy niewolniczej*, „L'Osservatore Romano” 2013, nr 6, wyd. pol., s. 36.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Strzeżcie się fałszywych proroków, którzy przychodzą do was w owczej skórze, a wewnątrz są drapieżnymi wilkami. Poznacie ich po ich owocach. Czy zbiera się winogrona z ciernia albo z ostu figi? Tak każde dobre drzewo wydaje dobre owoce, a złe drzewo wydaje złe owoce. Nie może dobre

Mt 7,15-20.

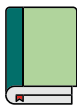
drzewo wydać złych owoców ani złe drzewo wydać dobrych owoców. Każde drzewo, które nie wydaje dobrego owocu, będzie wycięte i w ogień wrzucone. A więc: poznacie ich po ich owocach.

KKK 2428;
por. 1880; 2820.

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

W pracy osoba wykorzystuje i urzeczywistnia część swoich naturalnych zdolności. Podstawowa wartość pracy dotyczy samego człowieka, który jest jej sprawcą i adresatem. Praca jest dla człowieka, a nie człowiek dla pracy. Każdy powinien mieć możliwość czerpania z pracy środków na utrzymanie siebie, swoich bliskich i na pomoc wspólnocie ludzkiej.

IV. LITERATURA

Benedykt XVI, *Bądźcie zwiastunami i świadkami nadziei. Przemówienie podczas spotkania z artystami*, Watykan, 21.11.2009, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/artystyci_21112009.html [dostęp: 15.02.2021].

Franciszek, *Sprzeciw wobec pracy niewolniczej*, „L'Osservatore Romano” 2013, nr 6, wyd. pol., s. 36-37.

Gilson É., *Chryścianizm a filozofia*, tłum. A. Więckowski, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1988.

Gogacz M., *Szkice o kulturze*, Wydawnictwo Michalineum, Kraków–Warszawa/Struga 1985.

Jan Paweł II, *Błogosławiony Fra Angelico – sztuka jako droga ku doskonałości*, Rzym, 18.02.1984, w: tegoż, *Wiara i kultura. Dokumenty, przemówienia, homilie*, Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej. Fundacja Jana Pawła II–Redakcja Wydawnictw KUL, Rzym–Lublin 1988, s. 237-244.

Jan Paweł II, *Enc. Laborem exercens*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 1, *Encykliki*, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 107-144.

Jan Paweł II, *Enc. Redemptor hominis*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 1, *Encykliki*, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 26-63.

Jan Paweł II, *Świat pozbawiony sztuki z trudem otwiera się na wiarę i na miłość*, Bruksela, 20.05.1985, w: tegoż, *Wiara i kultura. Dokumenty, przemówienia, homilie*, Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej. Fundacja Jana Pawła II–Redakcja Wydawnictw KUL, Rzym–Lublin 1988, s. 276-285.

Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury*, Paryż, 2.06.1980, w: tegoż, *Wiara i kultura. Dokumenty, przemówienia, homilie*, Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej. Fundacja Jana Pawła II–Redakcja Wydawnictw KUL, Rzym–Lublin 1988, s. 51-68.

Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.

Kosmowska B., *Pozłacana rybka*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2018.

Krapiec M.A., *Człowiek, kultura, uniwersytet*, wyd. RW KUL, Lublin 1998.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.

Seewald P., Ratzinger J., *Bóg i świat. Wiara i życie w dzisiejszych czasach. Z kardynałem Josephem Ratzingerem rozmawia Peter Seewald*, tłum. G. Sowiński, wyd. Znak, Kraków 2005.

Swieżawski S., *Dzieje europejskiej filozofii klasycznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.

Swieżawski S., *Rozum i tajemnica*, wyd. Znak, Kraków 1960.

